

частини студентів, але з часом формувались уміння самостійно використовувати здобуті знання, трансформувати їх з однієї форми в іншу.

На усіх наступних етапах досліджуваної евристично-модульної технології організовувались різні види самостійної евристичної і творчої діяльності студентів, але найбільша увага приділялась самостійному створенню і розв’язанню педагогічних задач, навчальних проєктів, самостійній навчальній дослідницькій діяльності.

Аналіз опрацьованої наукової літератури та результати проведеного дослідження визначили дидактичні умови, які забезпечують підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів педагогічного університету. Однією з провідних умов нами визначено реалізацію дидактичних можливостей інноваційної евристично-модульної технології, яка збільшує обсяг самостійної творчої діяльності студентів у навчальному процесі, спирається на самостійне евристичне мислення студентів та їхній життєвий досвід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демченко О. М. Педагогічна діагностика як засіб оптимізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних коледжів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Олена Миколаївна Демченко. – Х., 2008. – 223 с.
2. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б. П. Есипов. – М. : Учпедгиз, 1981. – 239 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квіт. – 1 трав. (№26).
4. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении : теоретико-экспериментал. исследование / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.
5. Шамова Т. И. Активизация учения школьников / Т. И. Шамова. – М. : Педагогика, 1992. – 208 с.

УДК 371.144.04

Ахмад І. М.
кафедра англійської мови технічного
спрямування № 1 Національного
технічного університету України «КПІ»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті розглянуто різні підходи до вивчення переваг і недоліків застосування дистанційного навчання студентів-заочників у вищому немовному навчальному закладі. В статті детально проаналізовано основні характеристики дистанційного курсу.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційний курс, кейсова форма, змішане навчання.

Ахмад І. М. Дистанционное обучение студентов ВУЗа. В статье рассматриваются различные подходы к изучению преимуществ и недостатков применения дистанционного обучения студентов-заочников в высших неязыковых учебных заведениях. В статье детально проанализированы основные характеристики дистанционного курса.

Ключевые слова: дистанционное обучение, дистанционный курс, кейсовая форма, смешанное обучение.

Ahmad I. The distance learning of students in the higher educational establishments. In the article are considered various approaches the advantages and disadvantages of using the distance learning the external students of non-linguistic higher education institutions are defined. The basic characteristics of the distance course.

Key words: distance learning, distance course, case study, blended learning.

Дистанційне навчання – все частіше ми чуємо ці слова, а сама форма навчання все активніше завойовує своє місце в системі освіти України. Термін “дистанційне навчання” говорить сам за себе – це навчання на відстані від навчального закладу. Взагалі в багатьох ця форма навчання асоціюється з заочною формою [5]. Дистанційне навчання – нова організація освітнього процесу, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначена для широких верств населення незалежно від матеріального статку, місця проживання, стану здоров’я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладення матеріалу, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію співробітників у територіально віддалених місцях. Процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Інтернет.

Дистанційне навчання також визначають як "технологію отримання знань за допомогою телекомунікаційних засобів, коли взаємодія того, кого навчають, і викладача відбувається на відстані". У дистанційному навчанні змінюється роль і вимоги до викладачів. Лекції складають лише невелику частку, процес навчання орієнтує студентів на творчий пошук інформації, вміння самостійно набувати необхідні знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань з використанням сучасних технологій [1]. Викладачі дистанційних курсів мають мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі. Завдяки таким засобам дистанційного навчання, як дискусійні форуми, електронні

обговорення засвоєного матеріалу, списки розсилання, створюється нове навчальне середовище, в якому студенти почувають себе невід’ємною частиною колективу, що посилює мотивацію до навчання. Викладачі мають володіти методами створення і підтримки такого навчального середовища, розробляти стратегії проведення цієї взаємодії між учасниками навчального процесу, підвищувати творчу активність і власну кваліфікацію [5].

На Заході ця форма з’явилася досить давно і має велику популярність серед студентів через її економічні показники і навчальну ефективність. Дистанційну форму навчання ще називають "освітою протягом усього життя" через те, що більшість тих, хто навчається, – дорослі люди. Багато хто з них вже мають вищу освіту, проте через необхідність підвищення кваліфікації або розширення сфери діяльності у багатьох виникає потреба швидко і якісно засвоїти нові знання і набути навички роботи. Найбільш популярним є навчання за програмами, що мають чітке спрямування. Тобто ті, хто навчаються, отримують тільки ті знання і навички, які є необхідними для виконання їхньої роботи. При цьому основна увага в процесі навчання приділяється практичному застосуванню отриманих знань і розгляду реальних прикладів [2]. Зазвичай, тьютори мають великий досвід практичної роботи у своїй галузі.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп’ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до аудиторії віртуальної.

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі відчувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольних, діагностичних завдань і випускної роботи, а також підтримка в усіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань [4].

Аналіз впровадження дистанційного навчання показує, що до реального контингенту потенційних студентів можна віднести тих, хто часто перебувають у відраженнях, військовослужбовців, територіально віддалених слухачів, жінок, що перебувають у декретній відпустці, людей з фізичними вадами, тих, хто поєднує навчання й роботу, співробітників, що підвищують свою кваліфікацію тощо [9]. Незважаючи на те, що дистанційне навчання передбачає одержання також базової середньої освіти, цей напрям не дістав активного впровадження в освітній процес шкіл, коледжів та інших середніх спеціальних закладів освіти.

Не кожному вдається відучитися п’ять років у стінах ВНЗ, а сучасні технології можуть дати другий шанс. Дистанційна освіта – навчання на відстані – стала справжньою новацією 21 століття. Віртуальний курс лекцій дозволяє скоротити або розтягти час навчання за потребою. Серед плюсів такого навчання називають можливість займатися в будь-якому місці, де є комп’ютер, матеріал суворо дозований по тижнях і збігається з усіма вимогами, які пред’являються до студентів будь-якого ВНЗ, крім того, у студента є можливість виконувати завдання в зручній для нього час. На першому курсі дистанційного навчання багато студентів страждають від нестачі контролю з боку деканату. Головна складність – змусити себе вчитися. Ще одна проблема – відсутність особистого спілкування з викладачем. Питання електронною поштою нагадують запити в довідкову службу, а семінари – Інтернет-форуми [7]. Ефективність дистанційного навчання для випускників і студентів полягає і в тому, що можливість навчатися дистанційно не обмежує можливості навчатися й удосконалюватися в професійній діяльності під час роботи на підприємстві. Цей рівень освіти студенти вважають цілком достатнім і можливим для здійснення своїх життєвих планів. Багато хто з них вважають, що отримані знання відповідають успішній роботі.

У процесі дистанційного навчання студенти найчастіше використовують навчальний матеріал на паперових носіях і в електронному вигляді.

Називають такі необхідні умови дистанційного навчання:

- доступ до комп’ютера;
- вихід до мережі Internet. Якщо такої можливості немає, можлива кейсова форма: студенту видається так званий "кейс", що містить усі необхідні навчальні матеріали і посібники;
- бажання навчатися і вміння працювати самостійно. Це дуже важливо, тому що саме від цих двох рис залежить ефективність усього навчального процесу.

Більшість студентів надають перевагу таким формам контролю: контрольні-атестаційні роботи, реферати, вирішення практичних завдань, оцінка рівня знань у процесі особистого інтерв’ю з викладачем, самооцінка. Більшості студентів дистанційної технології навчання незалежно від курсу навчання дається легко й позитивно на них впливає [6]. Так, більше половини студентів відзначили, що за час навчання вони опанували вміння самостійної роботи, підвищили свій рівень знань і отримали впевненість у своїх силах і планах на майбутнє. Можна зробити висновок, що студенти доброзичливо ставляться до дистанційного навчання.

Як свідчать практика й низка досліджень, тенденція навчання чітко розвивається в напрямі змішаного навчання. Під змішаним навчанням (blended learning) прийнято розуміти об’єднання формальних засобів навчання – роботи в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу – з неформальними, наприклад, обговоренням за допомогою електронної пошти й інтернет-конференцій. Змішана форма навчання органічно поєднує в собі як денні, так і дистанційні форми навчання.

Навчання в дистанційній і змішаній формі. У чому різниця? Дистанційне навчання здійснюється тільки за допомогою Інтернет: одержання навчальних матеріалів і завдань і всі інші питання, пов’язані з комунікацією,

відбуваються тільки заочно. Проміжна й підсумкова атестація здійснюється також за допомогою пересилання й перевірки матеріалів.

Змішане навчання складається з трьох етапів: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, освоєння практичних аспектів у формі денних занять, остання фаза – здача іспиту або виконання випускної роботи. ДН забезпечує можливість навчатися тоді, коли Вам це зручно й у тому темпі, що Ви обираєте самі в рамках установлених термінів проведення курсів. При цьому не потрібно витрачати час на дорогу. ДН в сучасному світі здійснюється за допомогою таких технологій, як Інтернет, e-mail, телефонний і факсимільний зв'язок, відео конференції; можливе також традиційне пересилання навчальних матеріалів поштою (друкованих, аудіо-, відео- й електронних навчальних матеріалів) [6].

Але існують і негативні сторони дистанційного навчання:

- відсутність очного спілкування викладача й студента, отже, немає індивідуального підходу в навчанні й вихованні;
- студенти не завжди самодисципліновані, свідомі й самостійні, як вимагає дистанційне навчання;
- для постійного доступу до джерел інформації потрібна гарна технічна оснащеність;
- нестача практичних занять і відсутність постійного контролю.

Слід зазначити також низьку теоретичну розробку проблеми дистанційного навчання. Це виявляється, насамперед, у відсутності чітко виражених цілей навчання й необхідних початкових вимог до студента для роботи в цій системі, слабкому рівні системи контролю його знань, відсутності вимог до змісту дистанційних курсів і навчально-методичного забезпечення, захисту авторських прав розробників навчальних матеріалів, сертифікації інститутів дистанційної освіти тощо. І, крім того, не з усіх спеціальностей можна провадити підготовку фахівців за допомогою дистанційних курсів.

Якщо говорити про змішане навчання, то безліч проблем зникають самі по собі. Змішана модель навчання – це модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів в стаціонарному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного ДН. Практикується як елемент стаціонарного навчання при проведенні аудиторних занять і в самостійній роботі студентів. Тобто змішане навчання успадковує переваги дистанційного навчання й виключає його недоліки.

Цілі навчання за змішаною формою залишаються тими самими, змінюються засоби й методи їх досягнення. Система контролю знань одержує нові можливості: використання контролюючих систем у поєднанні із традиційними методами. Змішане навчання використовує найрізноманітніші методи, як традиційні, так і інтерактивні: лекційні, лабораторні, комп'ютерні презентації, комп'ютерне навчання й навчання через Інтернет. Ці методи використовуються як окремо, так і в поєднанні один з одним.

Видавництва електронної продукції випускають різні види мультимедійних продуктів: електронні підручники, довідники, контролюючі програми, енциклопедії тощо. Ці програмні продукти можуть бути гарною допомогою у викладанні, але часто не підходять у якості доповнення до створеної програми з предмета й вимагають коригування. Тому розроблені самим викладачем електронні навчальні посібники більш корисні й цікаві у використанні. Найважливішими факторами, що забезпечують ефективність застосування ЕСН, розроблених викладачем, стають їхня висока доступність, простота (виключається необхідність придбання, установки й супроводу ПО, знижуються вимоги до комп'ютерних ресурсів) і можливість колективної роботи з учнями [3]. І, звичайно, змішане навчання можна використовувати при підготовці будь-яких фахівців без винятку.

Отже, зробимо порівняльну характеристику дистанційного й змішаного навчання. Дистанційне навчання:

1. однобічне спілкування;
2. учень пасивний, не діє, він є стороннім спостерігачем;
3. структура курсу прихована від учня;
4. учень сам по собі;
5. текст лекцій написаний сухо й безособово;
6. учень майже не застосовує знання й уміння;
7. завдання даються тільки наприкінці глави;
8. текст поділений на глави й великі розділи;
9. контрольних завдань не передбачено;
10. учень не може одержати відгук про свої успіхи.

Змішане навчання:

1. двостороннє спілкування;
2. учень активний, діяльний, залучений у навчальний процес;
3. учень знайомий зі структурою курсу;
4. учень перебуває під керівництвом;
5. текст навчального посібника написаний у дружній і підбадьорливій формі;
6. учень застосовує набуті знання й навички;
7. завдання й вправи розміщені по всьому тексту;
8. текст поділений на невеликі розділи;
9. передбачені контрольні завдання;

10. учень одержує відгуки про свої успіхи.

Очевидно, що, впроваджуючи в навчальний процес сучасні методи навчання, можна значно підвищити його якість, зробити навчальний процес більш гнучким, стимулювати студентів до самостійної роботи.

Змішане навчання допускає збереження загальних принципів побудови традиційного навчального процесу. Ідея застосування елементів асинхронного й синхронного ДН при змішаному навчанні полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін (або дисципліни) студенти (слухачі) освоюють у традиційних формах навчання (стаціонарній або заочній тощо), а іншу частину дисциплін (або дисципліни) – за технологіями мережевого навчання. Співвідношення частин визначається готовністю освітньої установи в цілому до подібної побудови навчального процесу, а також бажанням і технічними можливостями студентів (слухачів). Такий підхід зветься "гнучке навчання" (flexible learning) [2].

Ідея дистанційної освіти (ДН) не нова – її елементи в тому або іншому ступені реалізовані в таких формах навчання, як заочне й екстернат. Згадаємо, як будується система заочного навчання. Студентові видаються навчальний план, навчальна література й методичні вказівки. Протягом семестру він самостійно вивчає матеріал, виконує контрольні роботи й відсилає їх на перевірку, а наприкінці семестру (уже очно) складає іспити. Заочник не має змоги спілкуватися з викладачем та іншими студентами. Використання Інтернету в дистанційному навчанні дозволяє усунути цей недолік. Інтернетом студенти можуть спілкуватися один з одним і з викладачами в будь-який час і в будь-якому місці.

Наприклад, США, посідаючи п'яте місце серед найбільших експортерів освітнього продукту, щорічно заробляють на цьому \$7 млрд. За даними Інституту міжнародної освіти, у США навчалися 453 787 іноземних студентів. Більша їх частка (57%) – з Азії, лише 15% – з Європи. Сьогодні вища освіта в США – 100-мільярдний бізнес, що становить 2,7% ВВП.

Однак на шляху дистанційної освіти є чимало труднощів. Провідні ВНЗ завжди з недовірою ставилися до заочного навчання. Залишаються невирішеними й деякі технічні проблеми ДН. Звичайно, говорити про те, що ця система ідеальна, поки безглуздо. Та й навряд чи існує освітня система, яка не має недоліків. Перш за все, дистанційна система навчання не має можливості перевірити — чи дійсно складає іспит саме та людина, яка проходить навчання. Тому, щоб пройти атестацію, вам все ж доведеться їхати безпосередньо в цей центр і складати іспит «очно». Закордоном дистанційні навчальні заклади вирішили цю проблему іншим чином — в кожному місті є уповноважені особи, які можуть свідчити, що іспит складає саме та особа, яка проходила навчання. Що стосується вартості, то вона порівняно невисока, навіть щодо заочного навчання. Безумовно, це й робить дистанційне навчання більш доступним. Існують два види навчання: з використанням кейс-технології та інтернет-система. При виборі кейс-технології студент отримує графік занять і весь методичний комплект у друкованому вигляді. Свої роботи учень відправляє теж у друкованому вигляді (або електронною поштою). Крім цього, він має можливість особисто відвідувати консультації та заліки. Звичайно, підсумкові іспити та захист дипломної роботи відбувається особисто [8].

Що стосується Інтернет-системи, то тут навчання відбувається виключно на електронних носіях, електронною поштою і за допомогою веб-конференцій. При вступі на навчання багато ВНЗ надають можливість вибору однієї з цих технологій. Що стосується ефективності дистанційного навчання, то фактично тут все залежить від вас. Ніхто не збирається контролювати, освоїли ви курс самостійно чи просто списали або скачали з Інтернету відповіді. Одна з небезпек у тому, що буває складно зосередитись і, прийшовши з роботи, все ж сісти і почати займатися. Тому не варто забувати, що в першу чергу освіта потрібна тому, хто навчається.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. А. Компьютерные и телекоммуникационные технологии в сфере образования / А. А. Андреев // Школьные технологии – М., 2001. – №3. – С. 16 – 25.
2. Антонов В. М. Сучасні комп'ютерні мережі / В. М. Антонов. – К. : „МК-Прес”, 2005. – 480с.
3. Диброва Л. М. Информатика і комп'ютерна техніка: Навчальний посібник – [Вид. 2-ге, переробл., доповн.] / Л. М. Диброва. – К. : Академвидав, 2005. – 416 с.
4. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Ильдар Маратович Ибрагимов; Под ред. А. Н. Ковшова. – М. : Издательский центр "Академия", 2005.
5. Печкурова О. М. Про один підхід використання навчальної предметної моделі в електронному підручнику / О. М. Печкурова. – К., 2009
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий / Г. К. Селевко. – В 2 т. Т. 2. – М. : НИИ школьных технологий, 2006.
7. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие / Под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. Центр "Академия", 2004.
8. Фатихова Р. М. Культура педагогического общения и ее формирование у будущих учителей / Р. М. Фатихова. – Уфа, 2000. – 51 с.
9. Сайт Українського центру дистанційного навчання. – Режим доступу : www.distance-learning.com.ua